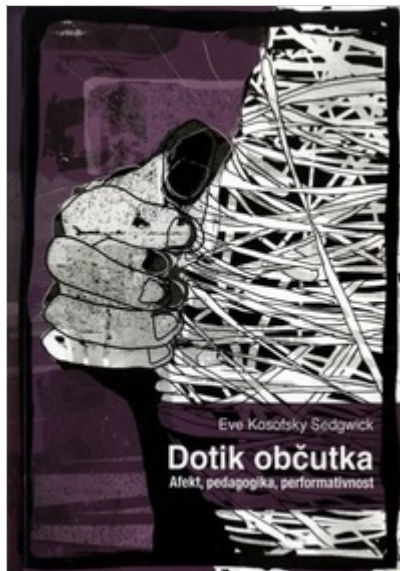

KNJIGA

Performativnost vednosti

Eve Kosofsky Sedgwick, *Dotik občutka: afekt, pedagogika, performativnost*, prevod Tanja Velagić, spremna beseda Marina Gržinić, Zavod Emanat, 2007.

Med temeljnimi imeni queerovskih študij je Sedgwick prav gotovo eno prvih, ki pride na misel. Avtorica je s svojimi knjigami, velikokrat gre za literarne študije, v kritiško zavest vpeljala nekaj ključnih konceptov za nedualistično mišljenje spolov in spolnosti. V *Dotiku občutka* je zbrala nekaj študij, ki njeno teoretsko delo nadaljujejo in širijo – tako tematsko kot konceptualno –, vselej pa se spletajo okrog teorij performativnosti, queera, psihoanalize, psihologije in predvsem afektov (med njimi izstopa sram, ki mu avtorica namenja največ pozornosti, od romanopisja Henryja Jamesa do kibernetičnega prostora).

Sedgwick je ves čas kritična do heteroseksističnih praks, pa najsi prihajajo s katerekoli strani in tule gre občasno za kar tipično zmes hude teorije in precej eksplicitnih zaključkov. Tako je v poglavju o Henryju Jamesu govor o njegovih uvodih k lastnim delom kot o »prizorih pederastične revizije«, ki razkriva pisateljev odnos »do njegove analne erotike«, pravzaprav o »žariščnosti analne preokupacije v Jamesovem občutenju lastnega telesa, dela in užitka«. Še več: posamezne odlomke iz Jamesa Sedgwick razume kot »opis razmerja med *fistingom* in pisavo« (torej fukanje s pestjo kot *écriture*). Vendarle avtorica vsega tega ne počne kar tako, pač pa ker dojemanje performativnosti z izrazi sramu – in z njim povezane stigme – odpira nove možnosti premišljevanja o identitetni politiki, še posebej v queerovskih prostorih: »Vsaj za določene ('queerovske') ljudi je sram preprosto prvo in vztrajno strukturno dejstvo njihove identitete: tisto, ki ima svoje lastne izjemno produktivne in družbenovplivne možnosti za preobrazbo.«

Avtorica se precej ukvarja s performativnostjo, predvsem z njenimi izvori pri Austinu (tj. kako napravimo kaj z besedami), sama pa vpelje nov pojem: periperformativnost (izjave, ki »niso performativi, ampak govorijo o njih oziroma se umeščajo okrog njih«). Uporabnost tega koncepta v drugem poglavju knjige ponazori z analizo primerov iz pripovedništva devetnajstega stoletja. V tretjem poglavju se skupaj z Adamom Frankom »kibernetičnega momenta« lotita preko Silvana Tomkinsa, »disciplinarno presežne osebnosti v psihologiji«. Četrto poglavje je posvečeno paranoji kot privilegiranemu objektu protihomofobne teorije. Sedgwick pri tem ostaja zvesta svojemu queerovskemu stališču, ki se odmika od freudovskega, homofobičnega razumevanja paranoje in »skoraj avtomatičnega privilegiranja gejevskih in lezbičnih vprašanj« ter poudarjanja razlike in enakosti med spoloma. O sistemskih nerazumevanjih in navzkrižnih smotrih, kot jih razberemo iz prenosov budistične misli na Zahod, govori zadnje, peto poglavje knjige.

Dotik občutka morda ni več tako prelomna knjiga, kot so bila avtoričina začetna dela, vsekakor pa ohranja dovoljšen naboj.

Ocena: ♦♦♦♦

Andrej Zavrl